

BERTSOLARITZAREN ASTAPENAK

Bizkaian pozik nago
Euskal itzalean,
Euskerazaleak'en
Elkarte etxean.
Euskera erabilliz
Ta bertso bidean,
Solas eder bat degu
Euskaldun artean.

*

Bertsolaritza det nik
itzaldian gaia,
orixe bai niretzat
pozgarri ta alaia.
Saiatuko naiz ongi
Orain det garaia,
Zuen gogoko izanik,
Ori nire naia.

BERTSOLARIA ETA BERTSOJARTZAILLEA

Bertsotan agurtze onek eman dit leenengo irakasbidea. Bi bertso kantatu dizkizuet.

Bertso izatetik ez daukate bestelakoekin alderik. Onagoak eta txarragoak izaten dira. Ori aztertzea ordea, ez det oraingoz gaia. Alde bat dute nabarmena nire bi bertso oriek, oizko saioetan entzuten ditugunekin, plazan, antzokian edo Euskal Telebistan.

Bertso jarriak dira, au da, kantatu baiño alde aurretik pentsatu aala, paperean jarriak. Beraz, ez dira bapatekoak izan. Plazakoak bapatekoak izaten dira. Eta bereizketa onek bi bertso mota azaltzen dizkigu eta orrekin, bi mota-tako bertsolariak:

Bapatekoari, bertsolaria deitzen zaio.

Aurrez paperean jartzen dituenari, bertso-jartzaillea. Eta orlik bertso paperen izena.

Naiz eta bertsolaritzaren barruan izan mi motak oriek, oso desberdiñak dira. Orregatik, ez digu erkatzeko aukerarik ematen. Zailagoa, noski, bapateko bertsolaritza. Bi bertsolari ari direla, besteak nola bukatuko duen jakin gabe, ezin du aurretik pentsatu zer erantzun, txandaren zain dagoenak. Eta lagunak bukatuta ez dauka astirik pentsaten jarduteko. Ekin egin bear dio jarraiean. Gaiari eldu eta zentzuzko erantzuna eman. Ontan datza bertsolariaren etorria.

Bertso jartzailleak, ordea, nai den denbora guztia izan dezake bertsoa moldatzeko eta ez du inor aurrean, ez du aurkaririk. Papera eta idazgaillua, lagun.

Alde ori ain nabarmena izanik, ezin liteke emaitza bera eskatu. Nire ustez, bertsojartzailleak, nolabait esateko literatura mailla bat ere eskatu bear dio bere lanari. Lirika edo barne-oiua lantzeko aukera geiago dauka. Eta bertsojartzaille ona baldin bada, bere bertsoak irakurtzeko egokiagoak izango dira, bapatekoarenak baiño, obeak alegia. Orrek ez du esan nai bapatekotan ez dituztela bertso on-onak botatzen. Gaur egun batez ere, eskolatuak direlako. Amuritz bat, esate baterako, bapatean, idatzita bezain bertso ona botatzeko gai da.

Ori bai, naiz bata naiz besteak, alegia, bertsolariak eta bertsojartzailleak arau berdiñak dituzte bertsoa moldatzeko.

Eta orain, bertsoen arauekin jarraituko degu.

Lirikarena bertsotan. Bertsolari ospe aundienetakoetan

bi eratara egiten zutenak eta egiten dutenak ba-dira. Antziñakoetan: Felipe Arresebeitia, Bilintx, Pello Mari Otaño, Kepa Enbeita eta Txirrita bera, bertsolariak, aldi berean lirikoak ere ba -ziren, alegia barne eragin aundia zutela aien bertsoak. Erri olerkariak ziren. Gerorago azalduko ditut aien bertso batzuk, esan dedana egiaztatzeko.

Bertso jarrian aipamen berezia Juan Kruz Zapiain-en lana (1867-1934). Genobeba de Bravante-ren bizitza bertsotan jarri zuen. Ez zekien idazten, ez irakurtzen. Neguko gauetan su-bazterrean, Genobeba de Bravante-ren bizitza emazteak irakurtzen zion. Gero oian zegoela, entzundakoa ausnartu egiten zuen, buruz artu, eta goizean emazteak paperera aldatzen zizkion bertsoak kantatu aala. 163 bertso edo aapaldi, 1304 lerro, zortziko aundian, osatu zituen. Olerki ori osatu eta andik 30 urtera ere, gai omen zen buruz esateko !!!

BERTSO MOTAK, ETA ADIBIDE BATZUK

Bertsolaritza antziña-antziñakoa da. 4 eratan biltzen du On Manuel Lekuonak: Artzantza garaikoa. Gero Nekazaria. Lirikoak eta Dialektikoak.

Nire lantxo au ez da izango azterketa, ez eta ere bertsolarien erkaketa. Alegia zein ohea.

“Bertsolaritzaren Astapenak” izenburuarekin, adierazi nai dedana: teknika aldetik azalpen batzuk egingo ditudala, ordu beteko itzaldiari dagokion neurrian.

Geien erabiltzen diren bertso neurriak aipatuko ditut. Eta asteko azalpen txiki bat, gaztelaraz “verso o estrofa” guk puntua deitzen diogunari esaten diote. Guk ordea, puntuen bitartez osatutakoari bertsoa. 4 puntoko bertsoa, 5 puntukoa, e.a.

Bertsoak neurtitzak dira. Puntua deitzen zaionaren bidez osatzen dira. Puntu bakoitzak 2 lerro. Eta or bigarren lerroak errima dauka azken itzean. Eta azken itz orri oiña deitzen zaio. Bertsoak bere osotasunean erritmoa dauka, etenaren eta azentuaren bitartez, batez ere.

Euskal diptongoak: ai, ei, oi ui, au, eu, ou. Silabak zeazteko kontuan izan dezagun berezitasun au euskeraz. Ez bait da gaztelar bezalakoa. Diptongo autsiak: e-a, i-a, o-a, u-a, a-e, i-e, o-e, u-e, a-o, i-o, u-o, i-u. Beraz autsiak bi silaba sortzen dituzte: be-**gi-a**, esate baterako. Erderaz, ordea: he-ren-**cia**.

Zeatz ditzagun ondoren:

• **Zortziko txikia.** 4 puntukoa degu. Puntu bakoitzak 2 lerro. 7-6 silabetan banaturik.

Bi lerrok puntu bat osatzen dute. Guztira 8 lerro, orregatik da zortzikoa. Eta puntu bakoitzeko azken silaban, oiñan, errima edo oskidetasuna.

Beraz: puntuak neurria zeazten du. Eta azken itza, erri-matua bear du izan.

EUSKAL ASTEA

Felipe Arrese Beitia'k (1841-1909)

Euskaldun jaio nintzan,
Euskalduna **azi**,
Euskara utsik amak
Eustan **irakatsi**;
Euskara maite-maite
Zabiltz neugaz **beti**,
Euskara il ezkeru
Ez dot gura **bizi**.
(Donostian, 1881eko
Urriaren 29an)

• **Zortziko aundia.** Au ere 4 puntukoa da. Puntu bakoitzak 2 lerro. 10-8 silabetan banaturik. Eta zortziko txikian bezala 2 lerrok puntu bat osatzen dute. Guztira 8 lerro. Eta puntu bakoitzeko azken silaba oskidetasuna edo errima. Beraz 4 puntu guztira, eta oriek errima bear dute elkarren artean.

Felipe Arrese Beitia'k (1841-1909)

Arbola bat zan/ Paradisoan
Jaunak apropos **jarria**,
Mundu guztiak /artu egion
Lotsa ta itzal **aundia**.
Bere azpian /bizitea zan
Aita Adanen **gloria**,
Andik kanpora /zer topau eban,
ezpata **negargarria**?

*

Arbola bat zan /Bizkayan bere,
Neure anaya **laztanak**,
Zeñen azpian /pozez beterik
Egoten ziran **asabak**;
Kerizpe zabal/ artan jarririk
Eginda euren/ **batzarrak**
Buztarri бага,/ nasai ta libre,
Bizi ziran **bizkaitarrak**

Zortziko nagusiaren puntu bakoitzeko leenengo lerroan **etena** izenekoa sortzen da, geldialdi unea erdi-erdian. 10 silaba dauzkala esan degu, puntu bakoitzeko leenengo lerroak. Eta amar silaba oriek bi zatitan banatzen dira 5/5. Beraz erdi-erdian geldi unea. Jokaera ori eritmoari dagokio.

• **Amarreko txikia.** 5 puntu ditu. Eta beraz 5 oin. Puntu bakoitzak 2 lerro. 7-6 silaba. Guztira amar lerro. Orregatik da amarrekoa. Puntu bakoitzeko azken itzak, leen esan degunez, oskidetasuna edo errima bear du, oin-ean, bertsoa egiteko. Aurrekoetan bezala, bertsoen adibidez teoria obeto ulertuko degunaren ustetan, orra berriz ere bertsolari aundi-aundi baten bertsoak. Asko dakitenek, gai oni buruz esan izan dute, bat aukeratzeotan bertsolaririk onena izan dela "Basarri, bertsolaritzaren istorian." Orra bada, azalpen txiki bat:

Balendin Enbeita'k (1906-1986)

Bakea nai badogu
Ez inor **zapaldu**,
Menpean daganari
Jasotzen **lagundu**;
Baiña gizona ez da
Malla ortara **eldu**,
Naiago dau munduan
Indarrez **agindu**.

Iñaki Eizmendi "Basarrik" (1913-1999)

Laguna gogoratuz (Xalbador-i)

Bere omen egunez Azkena etorri, Ori gertatu zaio Lagun Xalbadorri; Pozikan komeni ez Biotz aundi ari, Begiondoak malkoz, Biotzak ler-zori, Luto beltzez jantzi da Gure Euskalerri.	Urepel-eko argi Dizdiratzaillea, Bertsolari-poeta bikain ta trebea, Sentipenak agertzen Berdinik gabea, Gure euskera zaarraren Egizko abea, Zeiñek bete bear du Zure utsunea
---	---

*

Gero Xalbador Iparraldeko bertsolari ta olerkaria nor izan zen ikusiko degu, bere bertsoren bat agertuz.

• **Amarreko aundia.** 5 puntu ditu. Puntu bakoitzak 2 lerro. Guztira 10 lerro. Silabak 10-8. Eta 5 puntu orien bakoitzaren azkeneko itzak, oin-ak, oskidetasuna edo errima.

Xabier Amurriza'k (1941)

("Menditik Mundura" liburutik)

Xalbador

Begiak hertsiz arnasa irentsiz
Hortz artean heriotza
Sentimenaren mailarik maila
Hondoratu dut biotza.
Badut zoko bat pultsu gabea
Odolaren mintzo hutsa
Han dago zutik lore horitan
Tristuraren ereinotza
Han ehortzirik zauzkat Xalbador
Han datza zure abotsa). (bis)

*

Zu hilez gero, zu galduz gero
Hau zait Xalbador saminen,
Nola han maite zintudalarik
Jakín gabe joan zinen.
Baina berbiztu bazintez ere
Eta bidean ediren,
Odolak diost ez nizukela
Aitormendu hau eginen,
Maitasun handi gehienak bertan
Hiltzeko jaio baiziren). (bis)

Uste det merezi zutela bertso auek azaltzea, egilleak kanporatzen duen sentipenagatik, eta Amurriza goi-goi maillako bertsolari izanik gaiñera. Eta gaia Xalbador !!! Leen esan bezala, gero jakingo degu, zergatik sortu zuen Urepel-go bertsolari-olerkari ark ainbeste mirespena.

• **Bederatzi puntukoak.** Orain arte aipatu ditudanen antzik ez dute bederatzikoak. Ikus: 9 puntu eta 14 lerro.

Xenpelar'ek
(1835-1869)

Betroiarenak

Ostegun joan danian
Amabost Ernanin,
Betroi baten tratua
Genduen egin.
Saltalle Inazio
Erostuna Premin,
Emeretzi ezkutu
Genion eragin.
Sabelian du min;
Iñork ase ezin;
Artuari muzin;
Ez du nai edozin.
Atzetik bear dittu)
Zazpi medezin). (bis)

Metroz bertsoa “ puntu motxekoa” da. Xenpelarrek kanta onetan, errima, bigarreanean, laugarreanean, seigarreanean, zortzigarreanean. Eta gero errenkadan, bederatzia, amar amaika, amabigarreanean; eta azkenik, amalaugarreanean.

Eta beraz, laburbilduz, aipatutakoak: Zortziko txikia. Zortziko aundia. Amarreko txikia. Amarreko Aundia. Eta Bederatzi puntukoa. Bertso mota oriek dira plazan geien erabiltzen direnak. Eta lantxo apal onen elburua uste det betetzen dutela beroien aipamenak.

Ala ere, amaika puntukoa azaltzea nai nuke, ain zuzen 1960ko Abenduaren 18an. “Basarri” maixuak Donostiako “Victoria Eugenia” antzokian bota zuena, txapelketa irabazi eta gero.Beraz bapatekoa da.

Iñaki Eizmendi- Basarri-k
(1913-1999)

Pozak txoratzen (agurra)

Pozak txoratzen ementxe dago
Une ontan bertsolaria,
Etzaio noski asko damutu
Gaur onuntza etortzia:
Neu ez naiz ezer, Jaunaren graziz,
Leendabiziko saria.
Eskerrik asko entzuten egon
Dan jende ongi azia,
Jaialdi auk ematen dute
Txertua eta bizia,
Era ontako billeratxo bat,
Noiz ote dan ikusia ?
Izan e' txoko berezi onek
Ba-du grazi berezia:
Lur zati bat esan diteke
Zerutatik ixuria,

Gozotasunan gozotasuna
Ezti guziyen eztiya,
Zeure eskutan daukazu beti
Nai dan aukera guztia,
Iñuntxo ere eztezu berdiñik
Biotzeko DONOSTIA.

Eta beraz: Puntu luzekoa, 10/8 silaba puntu bakoitzak. 22 lerro. Antxe nintzen egun zoragarri artan, nire aita zenarekin. Eta gu ere gure aldetik, orrelaxe jarri giñen, pozak txoratzen, Basarri aundiak jai aldiari eman zion bukaerakin. Ainbeste lan egin eta gero norgeiagokan, bota egin bear da orrelako 11 puntuko bertso mamitsua, bapatean !!!

Bertsoak nola epaitu.

Orain artekoan bertsoa nola osatzen den azaldu det, au da:

Neurria, errima, eta erritmoa. Erritmoa igikera da, etenak, oguzkerak, eta azentuak kantua bidez, edo irakurketa bereziaz, sortzen dutena.

Orain Epai maikoek norgeiagokan erabiltzen dituzten beste arau batzuk azalduko ditut.

Orra zer dioen Aita Santi Onaindiak “ Gure Bertsolariak” bere liburu ederrian.

“ Maikoak erabagia emoteko gai oneik euki bear leuekiez:

- Euskera: Zelakoa erabilli dauan bertsolariak. Joskera, iztegia , e.a.

- Irudimena: Nork argiago eta apaiñago.

- Adimena eta zorrozatasuna: Erantzun egokiak eta bizkorak emoteko. Gai onetan Uztapide nagusi nire ustez.

- Biotza edo sentimentua: Bertsolariak erriaren biotz sakoneraiño sartu bear dau. Euskaldunak kanpotik legorrak izan arren, barrutik umeak bezain negartiak gara. Bertso biozkor edo erromantikoak atsegiñez abesten doguz.

- Eta oroar laburbilduz: Epai maikoek beren iritzia agertzeko, kontuan eguki bear dituzte, bertsolarien: Sorpena, irudipena, bertsotarako erraztasuna, neurketa, puntuak eta oiñen oskidetasuna eta gaiñera aberastasuna. Baita ere emondako gaiak ondo erabili dituzten ala ez. Gaiari eutsi esaten zaio orri, bestela emen ,eziñean, betelana sortzen bait da.

Eta ortik bertso onak, ez ain onak, edo bear bada bapateko lege estuetan kaxkarrak ere bai noski. Eta potoren bat ere bai, tarteka.

Zer da potoa?

Bertso batean bi puntu berdin, bi itz berdin puntu bukaeran, beraz, bi oin berdin erabilliz gero, poto esaten zaioi orri. Ba-dira orde esanai ezberdiñeko itzak. Alegia itz batekin bi,iru edo geieago esanai. Eta orduan ez da potorik sortzen. Adibide batzuk: Pello Mari Otaño-ri artuak:

Nola esan nik zenbat/maite dedan **bera**,
Ikusten dedanean/ dijoala **bera**,
Negarrez urtutzen da/ nere biotz- **bera**.

Gaiak. Orain artekoa teknikarena izan da. Orain gaiak kontuan arturik kanta ditzagun bertsolari famatuenean bertso batzuk. Beraiek esaten dutenarekin, ez daukagu azalpen geiagoren bearrik. Erne eta entzun:

Bilintx, Pello Mari Otaño, Xalbador, Txirrita eta Orixe-ren bertso-olerkiak..

Bilintx Indalezio Bizkarrondo (1831-1876)

Ja-jai !	Arkitu giñanian
Bein batian Loiola-n	Iñor gabe jiran,
Erromeriya zan,	Koloriak gorritu
Antxen ilusi nuben	Arazi zizkiran;
Neskatxa bat plazan;	Kontatuko dizutet
Txoriya bañan ere	Guztiya segiran
Ariñago dantzan,	Zer esan nion eta
Uraxen bai pollita,	Nola erantzun ziran.
An pollitik bazan !	*
Esan nion desiyo	“- Dama polita zera,
Senti nuben gisan,	polita guztiz, ai !
Arekiñ izketa bat	Bañan alare zaude
Nai nubela izan;	Oraindik ezkongai.
Erantzun ziran ezik	Ezkon gaitezen biyok !
Atsegiñ ar nezan,	Esan zaidazu bai ! “
Adituko zirala	“- Ni zurekiñ ezkondu ?
Zer nai niyon esan.	Ni zurekiñ ? Ja-jai !!!”
*	

“Odolaren Mintzoa” liburutik Xalbador-ek (1920-1976)

Ortzirale Saindu Bateko Gogoetak eta Otoitza

Jesus, kurutzeaz kargaturik /zamatzen egun huntan,
Gogoz izan naiz Zure ondolik/ Galbarioaren puntan;
Han ene buruari behatuz/ hara zer ikusi dutan:
Zu itzatzeko burdin zorrotzak/ naramatzala eskutan.(bis)

Aitortzen dut nor zaitudan bainan/ aitormen xola baka-
rrik,
Zure aski maitatzeko ez du /ene bihotzak ondarririk;
Bekatuari estekatua /naukate hainbat lotgarrik,
Deus egin gabe Zu beiratzeko/ kurutze dorpe hortar-
rik.(bis)

Sortzetikako jaidura txarra /da ene hutsen iturri;
Jainko Semea zarenaz geroz /baitakizu denen berri,
Gizoner gorde izan dut bainan /nola gordeko dut Zuri
Ardurenik zer izaiten duen /ene gogoak hazkurri ?(bis)

Zure Aitaren eskuetatik/ badut kargu bat ukana:
Bertutearen predikatzea / gizonen artean barna;
Alegiazko kartsutasunez/ egiten dut ene lana,
Bainan Zu eta ene burua /ezin dezazket engana.(bis)

Bake hitza ene ezpainenetan/ nork ez ote du entzuna?
Bainan barnetik etzaut ixiltzen /hisiaren oihartzuna.
Nekeak utzi bertzerendako/ enetzat errextasuna,
Horra hor ene karitatea/ horra ene maitasuna.(bis)

Norbait ikusten badut ni baino/ dohatsuago bi mailez,
Gizarteari oihuz ari naiz/ zuzentasunaren galdez;
Aldiz ene biotzak funtzezko/ urrikalmendurikan ez,
Nik jakinean pairamenetan/ bizi diren dohakabez.(bis)
(Omenaldia eskaiñi zioten egunean bertan, eta toki
borean, Urepel-en bere jaioterrian il zen biotzekoak jota,
gure Xalbador, 1976ko Azaroaren 10ean)

Pello Mari Otaño-k (1857-1910) Zazpiak bat

Zazpi aizparen gai dan oyala
Ebakirikan erditik,
Alde batera iru soiñeko
Utzirikan, lau bestetik.
Guraiziekin berezi arren
Bakoitza bere aldetik,
Ezagutzen da jantzi dirala
Zazpiak oyal batetik

Oyaltzat ar dezagun euskera
Guraizitzat Bidasoa..
Ibai koxkor bat besterik ez da;
Utsa balitz itsasoa.
Elkarren urbil daude **zazpiak**,
Muga deitzen da “Pausoa”.
Zergatik izan bear ez degu
Familia bakar osoa ?

Txirrita-k (1860-1936) “Il da Canovas”

1897an Santa Agedan, “Angelillo” izeneko anarkistak erail egin zuen Canovas Espaiñiako politiko ezaguna. Bein batez Txirrita-ri esan omen zioten “ orixe dezu Canovas-en emaztea”. Eta bapatean bertso aukeratuak omen zizkion:

Il da Canovas, fuera Canovas/ pikaro gaizki **eziya**,
Galdu zituen gari-zelayak/gaillendu zaio **sasiya**;
Galdu zituen ipar garbiyak/ gaillendu trumoi **nasiya**,
Galdu zituen fueruak eta/ Jaungoikuaren **graziya**,
Galdu zituen bizi-lekuak/ galdu du bere **biziya**.

Iru reloju, iruna kate/ iru maillaki **bakoitza**,
Buruan iru korona eta /petxuan iru **orratza**;
Amoriyua iru doblatan/tximista bezain **zorrotza**;
Iru tirokin utzi zizuten/ zuri senarra **illotza**,
Iru ezpatak zulatzen dute/ señora zure **biotza**.

(Au lirika da bete-betean, poesia, olerkia. Nork ? Eta, Txirrita eskolagabeak egiña . Txirrita aundiak !!!)

**Orixe-k
(1888-1961)
Lizardi-ri il eta gero**

Beti Lagun

Non nago ? Non aut ? Ez ote da
auxe

Neretzat lengo Tolosa ?
Ez al dezaket entzun berriro
Mintzo goxo orren otsa ?
Bego negarra, lurrindu bedi
Begen malko mingotsa,
Ala ere ez uke nik iregatik
Negar egitea lotsa.

*

Ire erraiñua ikusten diat
Nere begi on txingarra,
Argi biurtu dela niokek
Ire ezpaiñen irri-parra.
Dante-ren itzal isillak beude,
Betorkit neri ire garra,
Bete dezadan azken aginduz
Eman idaken bearra.

*

Biotz bertsoak egin nai eta
Jainko billa nauk oldartu,
Ik esan idan bein ta berriro
Onetan nendilla leiatu.
Lagun egidak argi orrekin,
Nere bigarren aingeru,
Igan ikusten diat garbien
Jaungoikoaren erraiñu.

*

Jainkorik ezin, ez ta aingerurik
Gorputz antzean iduri,
Siñeitez iñoiz konturatzen nauk
Itzalpean nautela ni.
Illun ortatik bizi ontara

I aut bitartean argi,
Errainu onen dirdaia lagun
Aurrean zeuzkeat beti.

*

Beretarbiden, iturri askan
Agertu didak begia,
Osto tartetik iragazirik
Eguzkiaren izpia.
Neure aurretik, ibilli gabe,
Igaro uan mendia,
Ikusi genin basora antzean
Loretan den sagastia.
Len lagun zintzo gorputz bizitan,
Orain are, lagunago,
Tokiz aldatzen nekerik ez duk
Ez egal eta ez zango.

Begi-orde ok aurreko ormara
Eguzkiak jota baiño,
Zintzoago abil nere aurrean,
Abil ni bizi naizena.

*

Oroitu ta aztu, burruka diat
Tartez bakar eguzkia,
Erraiñu onek irauten balu,
Auxe, bai, nere zoria.
Goilbeltzen ba-zait gainbero bedi
Bego barren au gorria,
Gorputz ustel au gandu nasi au
Daiteken arte eroria.

*

Biga atera duk, begiak lauso,
Ikullu-zoko beltzetik,
Begiak urrez igurtzi eta
Lauso orrek aldegiten dik.
Egun otako negar-malkoak
Txuka ditudanean nik,
Ni il arte ez beza, Jainkoak nai
Ire erraiñua galtzerik.

*

Nere bigarren albo aingeru,
Nere Jainko-erakusle,
Il arte lagun, ortik onera
Ezegok len ainbat bide.
Bakar-bakarrik nakustenean
Jendeak esan bezate:
Bekokian dik aren itzala
lagun dik oraindik ere.

*

Leen esan degu On Manuel Lekuo-
nak, iru bertso mota bereizten ditue-
la: Artzaia. Nekazaria. Lirika eta Dia-
lektika. Nik emen, nire lantxoan,
LIRIKARI eman diot leentasuna.

Bukatu det eta onekin agurra:

Nire Barne oiua

Bertsolaritza nik gai artuta,
Zuekin ni Joxemari,
Euskera degu biotzarentzat
Poz-bide eta janari.
Nire Bizkaiko anai-arrebok ,
Ontasuna det nabari,
Nire agurrik biozkorrena,
Orixe nire gurari,
Eskerrik asko ta bereziki
Gure Olazar jaunari. (bis)

Joxemari Murua Goñi-k

→ 10n orrialdetik dator

Oso gizon artoa zan eta gauza guztietan “sic” eta “non” begiratzeko eban. Onegandik artu eban Akino’ko Tomas deunak azterbide ori: “Videtur quod non...” “videtur quod sic...” da gaiak aztertzeko bidea.

Burubide orokor edo unibersalari be urtenbidea emon eutsen, gauzabide edo “realismo” nasai baten: Ez dira izen utsak, ez dira gauza utsak, berbea ta gauzea bereiztu egin bear dira kenketa edo abstrakzioaren bidez.

Onen aldian asi ziran irakasleak “summa”k argitaratzen, gero Tomas Deunak be bai bere “Summa Theologica” idatziko dau. 1200 liburu dagoz era orretara osotuak.

Pedro Lombardo: Onak “summa” eritxen liburuen parean “Liber sententiarum” sortu eban eta izen au daroan beronen liburua ikastetxe Nagusi guztietan irabiltzen zan, beste irakasle askoren artean Akino’ko Tomas Santuak eta Bonabentura Santuak. Eta liburu ori aurrean euki eben Letran’go Kontzilioan eta Trento’koan.

Pedro Lombardo Paris’ko Gotzain izatera eldu zan.

Eta arlo au amaitzeko, eskolastikaren parean Sem’darren filosofiak aitatu bear doguz, arabiarrenak eda judutarrenak.

Arabiarren artean ospetsuenak Abizena eta Aberroes dira. Oneik euki eben eskuetan Aristoteles’ek idatzia dana eta euren bidez eldu ziran liburu orreik Akino’ko Tomas’en eskuetara orrek bideratuta Eskolastika osotasunera eldu arte.

Judatarren artean Abizebron eta Maimonides dira ospetsuenak.

Emen izten dogu eskolastika, goi-maillara eltzeko egoera egokian.

OLAZAR’tar MARTIN’ek